

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 5/2019-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. januára 2019 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ], zastúpeného matkou [REDAKOVANÉ] ako zákonnou zástupkyňou, obaja [REDAKOVANÉ], právne zastúpených advokátom Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, vo veci namietaného porušenia ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12 NcC 1/2018 z 25. októbra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. decembra 2018 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] a maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“ alebo „sťažovateľka v 1. rade“ a „maloletý sťažovateľ“),

ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 12 NcC 1/2018 z 25. októbra 2018 (ďalej len „namietané uznesenie krajského súdu“).

2. Sťažovatelia v sťažnosti uviedli, že otec maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] podal 26. júna 2017 na Okresnom súde Bardejov (ďalej len „okresný súd“) návrh na začatie konania o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému sťažovateľovi, ktoré je vedené na okresnom súde pod sp. zn. 4 P 165/2017. Vec bola pridelená sudcovi JUDr. Ivaneckému (ďalej len „zákonný sudca“).

3. Sťažovateľka v 1. rade podaním z 15. októbra 2018 vzniesla námietku zaujatosti proti zákonnému sudcu, ako aj ostatným sudcom okresného súdu a v dôvodoch poukázala najmä na to, že okresný súd uznesením sp. zn. 4 P 165/2017 z 10. októbra 2018 rozhodol tak, že znalkyňa [REDAKOVANÉ] (ďalej len „znalkyňa“) nie je vylúčená z vykonávania znaleckých úkonov v tomto konaní, čo považuje za nezákonný a svojvoľný postup zákonného sudcu, keďže znalkyňa v súkromnom znaleckom posudku č. 2/2018 z 30. augusta 2018 prejednikovala svoje odborné závery o vhodnosti striedavej osobnej starostlivosti, dokonca v týždňovom intervale, bez toho, aby vyšetrila matku a mala zistenú celú rodinnú situáciu, čo vzbudzuje dôvodnú pochybnosť o nestrannosti znalkyne v očiach matky ako účastníčky konania, a ešte navrhla konkrétnu úpravu výkonu rodičovských práv a povinností (a takto zasiahla do rozhodovacej právomoci súdu či už v rámci hodnotenia dôkazov alebo rozhodnutia vo veci). Ďalším dôvodom bola skutočnosť, že na okresnom súde pôsobí sestra otca maloletého sťažovateľa [REDAKOVANÉ] ako sudkyňa, ktorá je tak kolegyňou zákonného sudcu, dokonca na spoločnom pracovisku, teda „*u sudcu sú dané symptómy vážneho nedostatku ako subjektívnej, tak aj objektívnej nestrannosti*“.

4. Dňa 15. novembra 2018 bolo sťažovateľke v 1. rade doručené namietané uznesenie krajského súdu, ktorým bolo rozhodnuté tak, že zákoný sudca nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 4 P 165/2017.

5. Toto uznesenie krajského súdu opisujúc jeho závery v sťažnosti považujú sťažovatelia za neodôvodnené, nepreskúmateľné, zjavne svojvoľné a arbitrárne, pretože hrubo nerešpektuje platnú právnu úpravu a rozhodovaciu prax ústavného súdu v otázke rozsahu a kvality odôvodnenia súdneho rozhodnutia, keďže sa krajský súd nedostatočne vysporiadal so vzťahom medzi sudcami pôsobiacimi na jednom súde a závažne pochybil aj vyslovením nesprávneho názoru, že námietka sťažovateľky v 1. rade týkajúca sa nevyhlásenia znalkyne je okolnosťou týkajúcou sa procesného postupu sudcu a v zmysle § 49 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) nie je dôvodom na vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Zároveň sťažovateľka v 1. rade poukazuje na to, že krajský súd nerozhodol o celej námietke zaujatosti, keďže z rovnakého dôvodu vzniesla námietku zaujatosti aj proti ostatným sudcom okresného súdu.

6. Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť namietaného uznesenia krajského súdu až do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej a nálezom vyslovil, že ich právo na spravodlivé súdne konanie garantované v čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 46 ods. 1 ústavy namietaným uznesením bolo porušené. Súčasne požadujú zrušiť namietané uznesenie krajského súdu a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, ako aj úhradu trov konania.

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti

navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

9. Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov, že namietaným uznesením krajského súdu došlo k porušeniu ich práv označených v bode 1 a 6, a to v dôsledku toho, že krajský súd nesprávne rozhodol o nevyhlúčení zákonného sudcu z prerokovania a rozhodnutia v uvedenej veci na okresnom súde (pozri tiež ďalšie dôvody v bode 5).

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

11. Ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkom v konaní a stranám sporu v ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky v prípadoch ustanovených zákonom. Tieto práva vyplývajú z ústavno-procesných princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

12. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

13. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

14. Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a pred tým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

15. Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je v Civilnom sporovom poriadku garantované aj prostredníctvom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prerokovania a rozhodnutia pre zaujatosť (§ 49 až § 55 CSP).

16. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Jeho obsahom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby a rozhodnúť o ňom.

17. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (porov. I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (porov. I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05). Za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku, nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom.

18. Na účely čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s § 49 až § 53 CSP pod vylúčeným sudcom treba rozumieť nielen sudcu, ktorý bol skutočne vylúčený na základe rozhodnutia súdu, ktorý rozhodoval o námietke zaujatosti, ale aj sudcu, ktorý vylúčeným mal byť na základe objektívneho posúdenia jeho pomeru k veci alebo k účastníkom konania, alebo k ich zástupcom (porov. IV. ÚS 26/04).

19. Na tomto mieste ústavný súd odkazuje (a plne sa stotožňuje) na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009, podľa ktorého *„je rozhodovanie vylúčeným sudcom takou vadou konania, ku ktorej odvolací i dovolací súd, v rámci preskúmavania zákonnosti celého konania na základe podaného riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku, je povinný prihliadať z úradnej moci..., a ktorá je dôvodom kasačného rozhodnutia. O takúto vadu ide bez ohľadu na to, či o vylúčení sudcu bolo alebo nebolo rozhodované nadriadeným súdom... a bez ohľadu na to, že takýmto prípadným rozhodnutím sudca z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený nebol. Inštitút vylúčenia sudcu je totiž objektívnou procesnou kategóriou a tým aj zásadne nezávislou na rozhodovaní podľa uvedeného ustanovenia. Niet žiadnej vecnej ani procesnej prekážky, aby v odvolacom alebo v dovolacom konaní nemohla byť otázka vylúčenia sudcu otvorená*

nanovo a prípadne aj inak zodpovedaná, a to bez ohľadu na to, aké skutkové dôvody boli skôr namietané alebo hodnotené.“.

20. Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného súdnictva (predtým bol procesným predpisom Občiansky súdny poriadok, pozn.) sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základného práva podľa čl. 46 a nasl. ústavy) dôvodom na podanie odvolania podľa § 365 ods. 1 písm. c) CSP, podľa ktorého odvolanie možno odôvodniť tým, že rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP, podľa ktorého možno odvolanie odôvodniť aj tým, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Prípadne (za splnenia zákonom ustanovených podmienok) aj na podanie dovolania podľa § 420 písm. e) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo podľa § 420 písm. f) CSP ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (pozri napr. II. ÚS 595/2013, IV. ÚS 26/04, ale aj m. m. II. ÚS 130/02, IV. ÚS 31/03).

21. Pokiaľ podľa názoru sťažovateľov krajský súd namietaným uznesením rozhodol zjavne neodôvodnene a arbitrárne a vo veci samej v konaní pred okresným súdom rozhoduje sudca, ktorý mal byť z dôvodu existencie subjektívnych a objektívnych pochybností o jeho nezaujatosti z rozhodovania vylúčený, potom sa ich sťažnosť podaná ústavnému súdu javí ako predčasná, keďže v ďalšom konaní v merite veci pred všeobecnými súdmi môžu sťažovatelia postupovať už uvedeným spôsobom a domáhať sa ochrany svojich práv podaním odvolania proti rozhodnutiam súdu prvej inštancie, prípadne dovolania proti rozhodnutiam odvolacieho súdu. V tomto prípade teda v predmetnom konaní existuje „iný súd“, a to krajský súd, resp. najvyšší súd, povelaný na poskytnutie ochrany právam sťažovateľov. Namietané uznesenie krajského súdu by mohlo zakladať porušenie označených práv sťažovateľov len v prípade, ak by bolo spojené s konkrétnym

relevantným nepriaznivým dôsledkom pre nich a tento negatívny dôsledok by sa musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe, prípadne v opravných konaniach (m. m. III. ÚS 30/2010, I. ÚS 600/2017).

22. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby účastník konania domáhajúci sa ochrany svojich základných práv sám rozhodol o tom, či sa jej bude domáhať v konaní pred všeobecnými súdmi alebo ústavným súdom. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy zjavne vyplýva, že pred podaním sťažnosti ústavnému súdu musí účastník konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú mu dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

23. Ústavný súd vzhľadom na uvedené sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

24. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd poznamenáva, že z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva tiež vyplýva, že konanie o námietke zaujatosti nezávislé na konaní, v ktorom bola námietka uplatnená, sa týka predovšetkým procesných práv účastníka konania a netýka sa civilných práv a záväzkov podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj keď konanie o námietke zaujatosti môže mať vplyv na konanie vo veci samej, ide o nedostatočné spojenie a vzdialené následky, aby mohol čl. 6 ods. 1 dohovoru vstúpiť do hry, a preto je čl. 6 ods. 1 dohovoru na takéto konanie neaplikovateľný (pozri *Ovcharenko proti Ukrajine*, rozhodnutie z 20. 10. 2009, č. 26362/02, *Schreiber and Boetsch, v. Francúzsko*, č. 58751/00, rozhodnutie o prijateľnosti z 11. 12. 2003 a tiež *Mianiovicz, v. Nemecko*, č. 37111/04, 55440/07 a č. 55443/07, rozhodnutie o prijateľnosti z 19. 5. 2009, oddiel 1a), teda sťažnosť v tejto časti je aj zjavne neopodstatnená (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

25. Keďže sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov (bod 6) stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd bližšie nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. januára 2019